

בי"ו עמ"י עש"ו

ספר

משנת אברהם

אבן העזר

הלכות כתובות

סימן ס"ו – ע"ט

ויפרד לשלושה ראשים

א

פסק ההלכה

תימצות ההלכה בלשון קלה השווה לכל נפש, והוא תועלת גדולה לזיכרון ובפרט לנבחנים לדיינות, וכן הובאו בו פסקי דינים אקטואליים בקצרה.

ב

מקור ההלכה

מקור הדין בקצרה עם הערות קצרות וצייונים ומראי מקומות רבים וביאור דברי הח"מ והב"ש.

ג

בירור ההלכה

ביאורים ובירורים בסוגיות בהרחבה ובהעמקה כדרכם של רבותינו מדור לדור, וכן תשובות ופסקי דינים בנושאים אקטואליים.

ושילבנו ביאורים וחידושים ממרן הראש"ל הגר"ע יוסף שליט"א שמסר בכולל "חזון עובדיה" לפני כ-ל"ה שנה

בעזרת צור שוכן שחקים ממנוי צעיר הלויים

אברהם בלאאמו"ר רבי נתן מיימון

מח"ס מי הבאר

פעיה"ק ירושלים תובב"א

שנת תשע"ב לפ"ק

מפתח בירור ההלכה

נושאים שנידונו בארוכה

סימן סו

- סימן א' - איסור יחוד וביאה קודם כתיבת הכתובה וכל המסתעף.....ג
- סימן ב' - יחוד באופנים שלא נשלמו פרטי הכתובה.....ז
- סימן ג' - בדין אסור לאדם להשהות את אשתו בלא כתובה ובגדר חיובי כתובה.....כא
- סימן ד' - איסור שהיה באשה שאינה יודעת שאין לה כתובה.....לג
- סימן ה' - עוד בענין הנ"ל ובירור כלפי זמננו ואם סמכין על חדר"ג לגבי כתיבת הכתובה.....לו
- סימן ו' - בענין איסור שהיה בלא כתובה כשהזוג בהליכי גירושין.....מה
- סימן ז' - אופן שמירת הכתובה.....מח
- סימן ח' - איבוד הכתובה למגורשי גוש קטיף [אם סומכין על העתק הנמצא ברבנות].....נח
- סימן ט' - עוד בענין הנ"ל גבי נאבדה הכתובה ואם סמכין על עדי קנין.....נט
- סימן י' - עוד בענין הנ"ל ובאופן כתיבת שטר כתובה דאירכסא.....סו
- סימן י"א - בגדר תקנת שמעון בן שטח.....עה
- סימן י"ב - עוד בענין הנ"ל ובדין עדי קנין.....פא
- סימן י"ג - עוד בענין הנ"ל ובטעם כתיבת הכתובה.....פט
- סימן י"ד - יחוד מטלטלין לכתובה יחוד השקעה בבורסה יחוד ש"ק.....צד
- סימן ט"ו - נאבדה הכתובה אם יכול לעשות קנין בשבת.....צו
- סימן ט"ז - קנין בשעת הנישואין.....ק
- סימן י"ז - גבית הכתובה ממשועבדים בזמנינו ועוד בדין קנין בכתובה.....קב
- סימן י"ח - בדין קבלת הכתובה ע"י ערב קבלן.....קט
- סימן י"ט - התחייבות בדבר שלא בא לעולם.....קיב
- סימן כ' - כתובה שסכומה מופרז.....קכ
- סימן כ"א - כתובה שנכתבה ביום ונחתמה בלילה וישוב שיטת הגרש"ז אויערבך זצ"ל.....קכו
- סימן כ"ב - אשה שמחלה כתובתה.....קמ
- סימן כ"ג - כמה שיעור כתובתה אחר המחילה.....קמו
- סימן כ"ד - כתובה דאורייתא או דרבנן ושיעור סכום הכתובה.....קנז
- סימן כ"ה - כתובה דאורייתא ודרבנן בשיטת הרמב"ם.....קעה
- סימן כ"ו - כתובה שנכתב בה ד"חזי ליכי מדאורייתא" לספרדי.....קעט

הקדמה

בפתח מסנת אברהם, לכבוד אל נשא ורם, יפתח את
 איצרו המיוב בפתחו של אולם, אודה לאל אשר כתבי
 זכני להפיצם, עוד יזכנו האל להכדיל בין דם לדם,
 לדון דין אמת לעם, בן יעמוד לי זכות הצדקים
 שנקראים היום אף נסיתתם. ונוכה ליום המיוחל
 בהנים ולווים על דוכנם. וכל בית ישראל ישונו
 לאיתנם. אמן.

ברוך שהחינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה להוציא את ספרי לאור עולם, אשר רק חלק
 מהסדרה על אבן העזר אשר נשלתי בס"ד על שכמי, כאשר ראיתי שחלק זה בשו"ע
 אינו נחלת רבים, וכאשר כבר כתב רבינו הבית שמואל בהקדמתו: ועוררני לבי כאיש אשר
 יעור משנתו לאמר, הבט וספור שורות בנין ארבעה טורים אבן, והנה על אבן אחת שבעה
 עינים, זולת אבן אחת מאסו הבונים, ובאבן העזר כשל עוזר ולית נגר ובר נגר אשר שם
 לבו לגרוד פרצותיה. עיי"ש. וכן עיין בספר ארץ צבי לגאון הרב צבי הירש בהקדמתו על
 אבן העזר אשר מתאר כמה קשיים שנמצאים דווקא בחלק זה. וכבר היה מי שהליץ על חלק
 זה "דליכא כתיבה דלא רמו בה תגרא", והסיכה לכך משום שעניני אבן העזר אינם נחלת
 הכלל, למעט כמה סימנים, משא"כ חלקים אחרים כמו או"ח או יו"ד וחו"מ הם נוגעים
 למעשה היום יומי של היהודי, ולכן כבר נתחברו בחלקים אלו עשרות ספרים אשר ניפו
 ענינים אלו בי"ג נפה. [וע"ע בהקדמה לשו"ע מהדורת ראש פינה].

ובפרט בהלכות כתובות שכל נושא מפורז בכמה דוכתי, כדוגמת מחילת האשה בכתובה
 שנמצא נושא בכמה מקומות בסימן ס"ו, ובסימן ק"ה ובעוד מקומות, וכן בדין מזונות
 הבנים שחלק מהדינים נמצאים בסימן ע"א וחלקם בסימן פ"ב, ובכן בגדר הבעלות הקנינית
 בנכסי מלוג ובנכסי צאן ברזל, אשר יש בהם סתירות רבות בדברי הפוסקים והגדרת בעלותם,
 ובלבול גדול בקרב הלומדים לכן קבענו להם קונטרס מיוחד, ובו סידור השיטות וביאורם.

וחן אמת שראיתי שמחברי הזמן חיברו כמה ספרים על מעט מענינים אלו, אלא שחלקם
 בדרך כלל מסתעפים לעניני שטרות, ולענין השבועה בכתובה ועשו אותם עיקר, ועזבו
 ענינים שלומדי אבן העזר מתקשים בהם מאוד.

ועוד אעלה על הכתב את אשר בלכבי אשר כמה פעמים לא בודקים את הדברים בשורשם
 אלא מסתמכים על פסק דין מסויים שכתב אותו דין תלמיד חכם חשוב, וכשמעינינים
 בדברים במקום האים שגם הוא סמך על דין אחר וכו' והדבר מתגלגל עד שמגיעים למקור
 הדאים שהסתמכו על איה ה"א של אחד מהאחרונים תפ"ז מציאן ממון וכו'.

הנאונים שהורה שאין פוסקין מזונות לאשה שהלך בעלה למדינת הים או שמת בעלה עד שיהא שטר כתובה יוצא מתחת ידה ואם לא הוציא שטר כתובה אין לה מזונות שמה נטלה כתובתה מבעלה או מחלה לו כתובתה שאין לה מזונות כמו שיתבאר, ויש מי שהורה שפוסקין לה מזונות בחזקת שלא נטלה ולא מחלה ואין מעריכין אותה להביא כתובה ודעתו נוטה לזה כמי שהלך בעלה הואיל ויש לה מזונות מן התורה אבל אם מת בעלה אין לה מזונות עד שתביא כתובה, מפני שהיא אוכלת בתקנת חכמים ועוד שניזונת מנכסי יורשים ולעולם טוענין לירוש'. עכ"ל.

ההעולה מדבריו שאם יש לה מזונות מן התורה או לא בעינן כתובה לראיה. ולפי"ז הרמב"ם אויל לשיטתו דלא בעינן ראיה ממש אלא שסומכים על דיבורה. אולם יש לדחות ראיה זו דהתם כחייב כתובה יש חזקה שהיתה לה כתובה ולכן סומכים על חזקה זו, אבל הכא אין חזקה שהיא לוחה דהרי שמה צמצמה ביום ובלילה כמו שמבואר בדברי השו"ע בסעי' י"א. ועיין בהפלאה (סי' י"ז) דשאני הכא שעיקר החיוב הו"ל כל יום ויום והו"ל איני יודע אם פדעתיך. ועי"ע בדברי החזון איש (אה"ע) סימן ס"ה סי' י"ג).

אולם גם אי נמצא שהרמב"ם לא סובר שלא בעינו עדים אולם ברע"מ מרן השו"ע נראה דטפיר מצריך עדים דהרי הבית יוסף בביתו הביא את דברי הרא"ש הג"ל ולא הביא שהרמב"ם חולק על זה ומשמע שהבין דאין בזה מחלוקת.

ד'

שו"ת הב"י דבני עדים
שוב מצאתי בתשובת בית יוסף (דיני כתובות סימן ח') שכתב בזה"ל: אמילו לדעת

הרא"ש דלא מצריך פסיקת בית דין, עדים מיהא מצריך, ונראה שאין חולק בזה דודאי אי אפשר לחייבו לפרוע מה שלוחה א"כ לוחה בעדים שאם אין עדים בדבר הא איכא למיחש לקנוניא. עכ"ל. הרי שכתב מרן הב"י להרא"ש שאין חולק בדבר, ומבואר בדבריו שאין מחלוקת בין הרמב"ם ובין דברי הרא"ש.

ה'

הערה ע"ד מהאחרונים

ומכל זה תשובה מוצאת למה שכתב בשו"ת ויאמר בועז (ח"ג סימן י"ב) שכי' נראה פשוט דאשה שלוחה בלא עדים נאמנת חייב הבעל לשלם, וראיה ממה שכתב השו"ע לוחה ואכלה חייב לשלם מדכתב סתם ולא כתב בפני עדים משמע דגם בלא עדים האשה נאמנת. עיי"ש. אולם נעלמו ממנו דברי התשובה של הבית יוסף הג"ל. וכן לפי הדברים הנזכרים יש להעיר על מה שכתב הגהות תוספת ברכה על שו"ת שאלו לברוך (ח"ב סימן רכ"ד) שפסק להלכה דבעינן עדים וכתב שם בהגה ואנן קיי"ל כדברי השו"ע דלא בעינן עדים. אולם לפי הג"ל נדחו דבריו. ולכן נראה לכאורה דבעינן עדים איך אין האשה נאמנת. אלא רק אם לוחה בעדים.

ו'

ביורד המציאות

אולם יש לרונ כמה שהאשה טוענת שהרי יש אפשרות לכרוך ע"י הויה, כי מהחבטה של הויה יש פירוט תודשי כמה כסף יוד מכל חנות שהאשה קנתה בה, והגם שלכאורה ניתן לטעון שהאשה קנתה שם דברים שאינן נצרכים לה לצורך מזונות אולם הרי בעדים שהיא לוחה נוכל לטעון כן. דמאן יסר שאם הכסף שלוחה קנתה דווקא מזונות אלא משמע מזה שאין צורך בביורד נגמר.

ועוד נראה שמצד המציאות ניתן לברר את נ"ד טפי יותר מעדים דהרי יש חוק מהמדינה שאח החשבונות צריך לשומרם מיום הקניה שבע שנים, וא"כ שפיר ניתן

פסק החלכה

שו"ע סעי' ה'

עמד אחר ופרנס

כו.

א. (גב) פסקו כ"ד לאשה מזונות וציוו לאחד לפרנסה, אינו נפרע אלא מן הבעל, ולכן אם מת הבעל בלא נכסים אין לו כלום.

ב. ציוו כ"ד לאחד להלוותה יש לו מהירושה שתפול ממקום אחר.

ג. (גג) עמד אחד ופרנסה מעצמו (נד) ואפי' אביה, אין הבעל חייב לשלם.

ד. (נה) היה חייב מעות לבעל ועמד ופרנס את אשתו, יכול לנכות דמי המזונות מחובו.

ה. (נו) פדה את אשת חבירו מדעתו אין הבעל חייב לשלם.

מקור החלכה

(גב) מקור הדבר הוא מדברי הרשב"א המוכא בכ"י. אבל אם אמרו לה סתם להלווח לה אם מת הבעל או אין לו לשלם ונפלה הירושה צריכה היא לשלם כל זה הוא משו"ת הרשב"א הג"ל, וכתב הח"מ (סי' כ"ח) דמ"ש הרמ"א שנובה ממנה אם נפלה לה ירושה ממקום אחר. דהוא לאו דווקא רק מעשה שהיה ומכ"ש אם יש לה נכסים בשעת הלאוה. עיי"ש. ובלבוש כאן ביאר שכיון שאמרו לו ב"יד שילוח סתם, צריכה היא לשלם שאו היא נשתעבדה לו, שעל דעת שניהם הלוה, אצל מי שימצא לשלם ישלם לו וכו'. עיי"ש. ועיין בביתור הגר"א (סי' ל"ג).

(גג) נמי כתובות (ק"ו ע"א) חנן מי שהלך למדינת הים ועמד אחר ופרנס את אשתו, חנן אמר איבד מעותיו, נחלקו עליו בני כהנים גדולים ואמרו ישבע כמה הוציא ויטול אמר רבן יוחנן בין זכאי יפה אמר חנן הניח מעותיו על קרן הצבי, ובגמ' שם (ק"ט ע"א) אימסקא הלכה כהנן; ורוב הראשונים סוברים דזה אמילו בסתם, אולם הרשב"א (נדרים ל"ג ע"ב) סובר שהמפרנס את אשת חבירו סתם ולא פירש שמחמת מזונות שחייב לה בעלה ספרנסה לא איבד